

OBSAH

ÚVOD [13]

1 HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ [19]

- 1.1. Církev v době osvícenství a za Velké francouzské revoluce [19]
- 1.2. Postup komunistů vůči církvi v SSSR a jejich postoj k náboženství [29]

2 PERZEKUCE KATOLICKÉ CÍRKVE A ŘEHOLNÍCH MUŽSKÝCH ŘADŮ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH STŘEDNÍ, VÝCHODNÍ A JIŽNÍ EVROPY V LETECH 1945–1960 [39]

- 2.1. Počátky perzekuce církve v Litvě, situace katolické církve za 2. světové války (Polsko, Jugoslávie) [40]
- 2.2. Situace katolické církve v zemích střední, jižní a východní Evropy po 2. světové válce [44]
- 2.3. Perzekuce církve v Jugoslávii a Albánii v letech 1944–1945 [47]
- 2.4. Umírněný postup komunistů v Maďarsku a v Polsku proti církvi v letech 1944–1945 [51]
- 2.5. Zrychlená destrukce církve – Litva, Jugoslávie, Albánie, Bulharsko v letech 1945–1948 [54]
- 2.6. Pozvolné omezování církve v Maďarsku, Rumunsku a Polsku v letech 1945–1948 [62]
- 2.7. Proticírkevní zákony, pokusy o národní církve, dohody s komunistickými vládami [68]
- 2.8. Finální úder proti církvim – politické procesy a monstrprocesy 1949–1953 [73]
- 2.9. Postavení církve po Stalinově smrti [80]
- 2.10. Specifický případ Německé demokratické republiky (NDR) [86]
- 2.11. Účtování s řeholemi v zemích sovětského bloku [90]
- 2.12. Bilance perzekuce katolické církve a řeholí v zemích sovětského bloku v letech 1945–1960 [110]

- 3 KATOLICKÁ CIRKEV A CÍRKEVNÍ POLITIKA KOMUNISTICKÉHO VEDENÍ V ČESKOSLOVENSKU 1945–1964 [117]**
- 3.1. Mechanismy kontroly církve – ÚAV NF, ÚV KSČ, SÚC, StB [133]
- 4 POHLED DO HISTORIE MUŽSKÝCH ŘÁDŮ A KONGREGACÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH [145]**
- 4.1. Situace mužských řádů a kongregací v českých zemích v letech 1945–1948 [146]
- 4.2. Přehled a charakteristika situace mužských řádů a kongregací v českých zemích a na Slovensku [150]
- 4.3. Násilnosti proti řeholníkům německé národnosti v českých zemích po 2. světové válce [160]
- 4.4. První případy sledování a soudní perzekuce řeholníků před únorem 1948 [163]
- 5 MUŽSKÉ ŘEHOLE PO ÚNORU 1948 [167]**
- 5.1. V optice komunistické církevní politiky a první zásahy proti řádům v letech 1948–1949 [167]
- 5.2. První případy zatčení a soudních procesů s řeholníky [175]
- 5.3. Postup komunistického vedení proti řádům [178]
- 5.4. Plán likvidace řeholí v Československu (akce „K“) [180]
- 5.5. Opatření řeholí před akcí „K“ [183]
- 5.6. Ospravedlnění likvidace řeholí. Monstrproces proti řádům „Machalka a spol.“ [185]
- 6 AKCE „K“ – PRŮBĚH LIKVIDACE MUŽSKÝCH KLÁŠTERŮ [191]**
- 6.1. Důsledky akce „K“, její bilance a průběh vyklizení klášterů [196]
- 6.2. Dočasně „tolerované“ řády – Špitální řád milosrdných bratří, kapucíni na Slovensku [202]
- 7 ŘEHOLNÍCI V CENTRALIZAČNÍCH A INTERNAČNÍCH TÁBORECH [205]**
- 7.1. Centralizační tábory, přeškolovací střediska [205]
- 7.2. Centralizační tábor Osek [210]
- 7.3. Centralizační tábor Bohosudov [212]
- 7.4. Centralizační tábor Hejnice [212]
- 7.5. Centralizační tábor Broumov [213]

- 7.6. Centralizační tábor Králíky [214]
- 7.7. Přeskolovací střediska v Hájku a v České Kamenici [216]
- 7.8. Pracovní tábor Klíčava [217]
- 7.9. Internační tábor v Želivě [218]
- 7.10. Charitní dům na Moravci [222]
- 7.11. Situace v centralizačních střediscích a internačních táborech na Slovensku, internace slovenských řeholníků v českých zemích [223]
- 7.12. Řeholníci u jednotek PTP [226]
- 7.13. Bilance převýchovy řeholníků [229]
- 7.14. Akce „B“ – neuskutečněný plán konečné likvidace řádů v Československu [230]

8 SOUDNÍ PERZEKUCE ŘEHOLNÍKŮ – OD ZATČENÍ PO PROPUŠTĚNÍ [233]

- 8.1. Zatčení [234]
- 8.2. Vyšetřovací vazba a metody vyšetřovatelů [241]
- 8.3. Soudní proces [247]
- 8.4. Pobyt řeholníků ve výkonu trestu [257]
- 8.5. Amnestie a propuštění [263]

9 SOUDNÍ PROCESY PROTI ŘÁDŮM A KONGREGACÍM [269]

- 9.1. Období 1948–1964 z hlediska soudní perzekuce řádů [269]
- 9.2. Typologie procesů proti řádům [270]
- 9.3. Chronologický přehled důležitých procesů proti řeholníkům [273]
- 9.4. „Trestná“ činnost řeholníků v letech 1950–1965 [281]
- 9.5. Statistika perzekuce řádů a kongregací 1948–1964 [288]
- 9.6. Řeholníci v 60. letech, jejich úsilí o obnovení činnosti řádů v roce 1968 a soudní rehabilitace [295]

10 SPOLUPRÁCE KATOLICKÝCH KNĚŽÍ A ŘEHOLNÍKŮ S KOMUNISTICKÝM REŽIMEM VE 40. A 50. LETECH [299]

- 10.1. Historie prokomunistických kněžských hnutí v zemích sovětského bloku [299]
- 10.2. Vlastenečtí kněží a Katolická akce v Československu [303]

- 10.3. Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva [309]
- 10.4. Spolupráce duchovních se Státní bezpečností [313]
  - 10.4.1. Příčiny spolupráce duchovních s StB [315]
  - 10.4.2. Naplňování spolupráce duchovních s StB [317]
  - 10.4.3. Statistika a srovnání spolupráce diecézních kněží a řeholníků s StB [321]
  - 10.4.4. Charakteristika spolupracovníků StB z řad kněží a řeholníků [323]
  - 10.4.5. Několik případů spolupracovníků StB z řad řeholníků – J. Vančura, A. Unger ad. [327]
  - 10.4.6. Krátké zhodnocení problematiky spolupráce kněží a řeholníků s StB [334]

11 ŘEHOLNÍCI – OBĚTI PERZEKUCE [337]

- 11.1. Příčiny úmrtí a příklady obětí z řad řeholníků [339]
  - 11.1.1. Řeholníci zemřelí ve vazbě během vyšetřování [339]
    - 11.1.1.1. Nevyjasněná úmrtí řeholníků, vydávaná za sebevraždy [347]
  - 11.1.2. Řeholníci zemřelí během výkonu trestu [351]
  - 11.1.3. Řeholníci zemřelí po propuštění z výkonu trestu na následky věznění [363]
  - 11.1.4. Místo obětí perzekuce v historii církve [365]

12 ZNIČENÉ A POŠKOZENÉ CÍRKEVNÍ OBJEKTY – KOSTELY A KLÁŠTERNÍ BUDOVY [369]

13 PROBLEMATIKA MAJETKU ŘEHOLÍ A ZÁKONODÁRSTVÍ SPJATÉ S JEJICH EXISTENCÍ [377]

- 13.1. Aplikace dekretů prezidenta republiky na zemědělský majetek klášterů s řeholními komunitami německé národnosti v pohraničí v letech 1946–1947 [379]
- 13.2. Zákon o revizi první pozemkové reformy [394]
- 13.3. Zákon o nové pozemkové reformě [401]
- 13.4. Církevní zákony a vládní nařízení k církevní problematice z roku 1949 [406]
- 13.5. Právní postavení řeholí a osudy jejich majetku 1950–1968 [412]

14 PROTICÍRKEVNÍ PROPAGANDA PO ÚNORU 1948 A OBRAZ ŘEHOLNÍKŮ V DOBOVÉ PROPAGANDĚ [419]

- 14.1. Proticírkevní propaganda v umělecké literatuře [422]

- 14.1.1. *Proticírkevní propaganda v poezii* [422]
- 14.1.2. *Proticírkevní propaganda v próze* [427]
- 14.2. *Proticírkevní propaganda v karikaturách* [429]
  - 14.2.1. *Církev v kreslené karikatuře 50. let – obraz papeže, mnicha a faráře* [432]
- 14.3. *Proticírkevní propaganda v dobovém tisku* [435]
  - 14.3.1. *Celková charakteristika dobového tisku s ohledem na církevní problematiku* [435]
  - 14.3.2. *Proticírkevní kampaň na příkladu procesu „Machalka a spol.“* [438]
  - 14.3.3. *Klasifikace církevní propagandy v tisku a její proměny v 50. letech* [443]
- 14.4. *Propagandistické proticírkevní brožury* [446]
  - 14.4.1. *Analýza jazykového stylu a tematické výstavby propagandistických proticírkevních brožur na příkladu publikace Co se skrývalo za zdmi klášterů* [447]
  - 14.4.2. *Rezoluce v propagandistických proticírkevních brožurách na příkladu publikace Co se skrývalo za zdmi klášterů* [452]
  - 14.4.3. *Lexikum a jazyk publikace Co se skrývalo za zdmi klášterů* [455]

ZÁVĚR [461]

SUMMARY [479]

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA [503]

SEZNAM ZKRATEK [527]

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY [530]

JMENNÝ REJSTŘÍK [547]